

Miksi jaosto ruotsinkieliselle aikuiskoulutukselle?

Jukka Tuomisto — pääkirjoituksessasi Aikuiskasvatuslehdessä 4/1984 sanot arvosteluasi uuden aikuiskoulutusneuvoston kokoonpanoa näin: ”Ja edelleen, vaikka arvostankin Suomen ruotsinkielisten antia maamme kulttuurille, niin hiukan täytyy ihmetellä, onko heitä varten tarvis olla oma jaosto?” Ja sitten jatkat ”Miksei esim. saamelaisille ole vastavasti annettu omaa jaostoa, ovathan he vielä vanhempi ja monessa suhteessa heikommassa asemassa oleva kulttuurinen ja kielellinen vähemmistö maassamme?”

Niin, miksi jaosto ruotsinkieliselle aikuiskoulutukselle? Sallinnet muutamia näkökohtia.

— Tärkeätä ja ajankohtaista tällä hetkellä on luoda hyvä koordinointi olemassa olevien järjestöjen toiminnolle. Emme voi odottaa saavamme lisää varoja aikuiskoulutukseen mutta kuitenkin siihen kohdistuvat odotukset kasvavat yleisesti katsoen. Suomen ruotsinkielisillä on monta eri järjestötyyppiä, joiden toimintamuodot ovat verrattain monivivahteisia, järjestöt ovat sijoitukseltaan hajanaisia ja nii-

den kokonaismäärä on pieni. Tämän johdosta on käytettävä muita ratkaisutyyppisiä kuin suomenkielisiä väestöä palveltaessa.

— Luulen voivani sanoa olevamme samaa mieltä siitä, että on olemassa läheinen suhde yhteiskuntamme muiden kulttuurimuotojen ja aikuiskoulutuksen välillä. Voimme ehkä myöskin olla samaa mieltä siitä että kulttuuritoiminta ruotsinkielisessä Suomessa osaksi on muodoltaan toisenlaista kuin maamme suomenkielissä osissa. Voimme näin ollen nähdä eroja myös tässä suhteessa maamme suomenkielisen ja ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen välillä.

— Suomenruotsalaisten väestötilanne on aivan toinen kuin suomenkielisen enemmistön tilanne. Samaten on suomenkielisten vähemmistöjen tilanne kunnissa, joissa enemmistö on ruotsinkielinen, aivan toinen kuin kielellisesti

yhtenäisessä ympäristössä elävän suomenkielisen väestön. Toivon itse että ruotsinkielisen aikuiskoulutuksen jaosto kiinnittää huomiota koko tähän ongelmakenttään.

— Esimerkiksi oppimateriaalin ja kirjallisuuden tarjonta vähemmistökielillä edellyttää erityistoimenpiteitä koulutussektorilta.

— Tuskinpa tarvitsen lisätä että meillä Suomessa on koulutussektorillakin kaksikielinen hallinto.

Mitä tulee aikuiskoulutusneuvoston kokoonpanoon on syytä huomauttaa, kuten sinä myös teet, että muutama aktiivi kenttätyöntekijä olisi ollut paikallaan. Erikoisesti hämmästyttää ettei kansalais- ja työväenopistoilla ole varsinaista edustajaa neuvostossa — nämä aikuiskoulutuslaitoksethan kuitenkin tavoittavat yli 600.000 aikuista suomalaista.

Miksei muillekin vähemmistökulttuureille?

Tässähän tuntee itsensä oikein hegemoniakulttuurin edustajaksi, vaikka yrittääkin puhua vähemmistökulttuurien säilyttämisen puolesta. Kun mainitsin joillekin ystäväilleni, että aion puuttua pääkirjoituksessani tuohon jaoston kokoonpanoon ja kysellä mm. ruotsinkielisen jaoston tarpeellisuutta, he varoittelivat minua. Kun nuo äsämpeleäisetkin ovat viime aikoina puhuneet jotakin suomenruotsalaisista, niin vaarana on, että tulee niputetuksi näiden ”uussuomalaisuuden” esitaistelijoiden joukkoon. Ettei tätä epäiltäisi, minun on kerrottava, että suvussamme on tiettävästi ruotsalaista (peräti riikinruotsalaista) verta. Äidinäidinäiti oli nimittäin naimisissa Hauholle muutaneen ruotsalaisen suutarin kanssa. Heidän elämänsä oli kuulemma varsin värikästä. En tiedä mitä kieltä he kotona käyttivät, mutta ilmeisesti vähän kumpaakin. Kuten esim. Heikki Waris väitöskirjassaan ”Työläisyhteiskunnan syntyminen...” kertoo, ei työväestön keskuudessa kielikysymystä koettu mitenkään ongelmalliseksi. Puhuttiin sitä mitä osattiin ja hyvin tultiin toimeen. Kun nyt historian saatossa on tultu tilanteeseen, jossa ruotsinkieliset ovat jääneet meillä selväksi vähemmistöksi (noin 300 000 henkilöä), on luonnollista että sen edustajat ovat huolestuneita kielensä ja kulttuurinsa säilymisestä. Näin pitää ollakin. (Ks. Matti Klingen erinomaista artikkelia asiasta

”Kieli vai luokka”, Sosiologia 1/1985)

Ruotsinkielisten asema aikuiskoulutuspalvelujen suhteen ei minusta näytä kuitenkaan mitenkään uhatulta. Meillä on pari ruotsinkielistä opintokeskusta, 17 kansanopistoa, mahdollisuus opiskella myös kirjeellisesti ruotsin kielellä jne. Aikuiskoulutusneuvostossa on kiintiöity molempien maan (virallisten) kieliryhmien edustus ja ruotsinkielistä aikuiskoulutusta varten on neuvostossa oma jaosto. Oma kysymykseni, joka todella oli vain kysymys, koska vain viimeksimainitun ruotsinkielisen jaoston tarpeellisuutta.

Voin yhtyä täysin kaikkiin kirjeessäsi esittämisiin ajatuksiin esim., mitä tulee toiminnan koordinoiminnin tarpeellisuuteen, aikuiskasvatuksen ja muiden kulttuurimuotojen läheisyyteen, suomenruotsalaisten väestötilanteeseen ja oppimateriaalin tuottamisen erityisongelmiin. Näiden seikkojen voi kuitenkin katsoa koskevan myös kaikkia muitakin maamme kulttuurivähemmistöjä.

Tiedän että meillä on koulusektorilla kaksikielinen hallinto. Nykyiset peruskoululaiset saavat kaikki kolmen vuoden aikana ruotsinkielen perustiedot ja toivottavasti myös taidon puhua ruotsia. Yliopistojen tutkinnonuudistuksessa vahvistettiin ruotsinkielen asemaa. Sen asema näyttää siis olevan maassamme mel-

ko hyvin turvattu. Saattaa olla että meillä on tulevaisuudessa jopa enemmän ruotsinkielentaitoisia kuin koskaan ennen maamme historiassa. Tämä ei tietysti vielä varmista suomenruotsalaisen kulttuurin säilymistä, mutta luokin sille hyvät edellytykset. Näkisin että suomenruotsalaisten aseman säilyttämisessä on kysymys juuri kielen ja kulttuurin säilyttämisestä. Tässä suhteessa ruotsinsuomalaiset ovat hoitaneet asiansa hyvin, mistä heitä täytyy onnitella. Luulisin ettei suomalainen hegemoniakulttuuri kykene koskaan integroimaan suomenruotsalaisia kokonaan itseensä. Tämä johtuu siitä, että ruotsinkielellä on virallinen asema Suomessa ja että meillä on läheiset ja hyvät suhteet muihin pohjoismaihin.

Ainoaksi perusteluksi ruotsinkieliselle jaostolle jää siis hallinnolliset syyt; koska meillä on koulujärjestelmänkin puolella kaksikielinen hallinto. Vastaavan käytännön vakiinnuttaminen aikuiskasvatukseen on kysymys, jonka ratkaisuun hallintoekspertit. Jos suomenruotsalaisen aikuiskasvatustoiminnan ylläpitäminen ja kehittäminen vaatii todella omaa jaostoa, niin en vastusta sen olemassaoloa. Storå:n perustelut eivät kuitenkaan oikein vakuuta. En usko, että suomenruotsalainen aikuiskasvatustoiminta vaarantuisi, vaikka sitä varten ei olisikaan olemassa omaa erillistä jaostoa. Onhan se tullut toimeen ilman sitä tähänkin asti. Suomenruotsalaisten näkemysten huomioonottaminen on hoidettu tähän asti siten, että heidän edustajansa on toiminut keskeisellä paikalla Valtion kansansivistyslautakunnassa. Luulisin että heidän tarpeittensa huomioon ottamiseksi olisi nytkin riittänyt edustaja Aikuiskoulutusneuvostossa. Edustajan ominaispainosta tietysti riippuu, miten painokkaasti hänen näkemyksiään otetaan neuvostossa huomioon.

Kysymys on tietysti siitä, miten asioita halutaan hahmottaa. Joillakin kriteereillä olisi voitu päätyä siihen, että neuvostossa on oltava jaosto lyhyen koulutuksen saaneiden koulutuksen järjestämistä varten tai jaosto vanhusien sivistystyötä varten. Näyttää siltä, että neuvostoa perustettaessa ovat ”paikallaolevat” huolehtineet hyvin taustaryhmiensä etujen ajamisesta. Valintakriteerit eivät ole olleet riittävän perusteellisesti ajateltuja eivätkä kaikilta osin onnistuneita, kuten voi päätellä siitä, että varsin monet tahot ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä neuvoston kokoonpanoon.

Vaikka ovatkin kielellinen vähemmistöryhmä, ovat suomenruotsalaiset onnistuneet hoitamaan etunsa varsin hyvin. Toisenlainen on tilanne maassamme asuvien etnisten vähemmistöjen, kuten saamelaisten (noin 4500 Suo-

nessa ja kaiken kaikkiaan noin 35 000), mustalaisten kohdalla (noin 5100 Suomessa; noin 2 miljoonaa Euroopassa). Lisäksi maassamme on joukko ulkomaalaisia, joilla on oma kielen- ja kulttuurinsa. Kirjoituksessani halusin korostaa *kaikkien* vähemmistökuultuurien säilyttämisen tärkeyttä. Meillä kaikkein uhatuin on ilmeisesti saamelaiskulttuuri, jonka säilyttäminen on paljon muutakin kuin kieli- ja kulttuurikysymys. Se on kysymys oikeudesta säilyttää perinteiset elintapansa ja -keinonsa. Se on oikeudellinen kysymys siitä, kelle kuuluvat Lapin rikkautet (kalastusoikeudet, vesivoima, puut, marjat ja muut luonnon antimet). Se on kysymys oikeudesta omankieliseen opiskeluun, jota mm. suomalaiset ovat vaatimassa Ruotsissa asuville suomalaisille. Luettelon voisi ulottaa lähes kaikille yhteiskuntaelämän aloille.

Ei tietysti ole mitään mieltä siinä, että eri vähemmistöryhmät kinastelevat keskenään rajatuista resursseista. Sehän saisi vain hegemoniakulttuurin edustajat ja rahasakkien kurenarun hoitajat tyytyväisiksi. Ei, pitäisi vaatia muillekin vähemmistöille yhtä hyvät kulttuuri- ja aikuiskasvatuspalvelukset kuin mitä tällä hetkellä esim. suomenruotsalaisilla on. Tuskin kuitenkaan koskaan kaikille suomalaisille opetetaan saamea koulussa. Tämä ei ole tarpeellakaan, mutta kyllä saamen kulttuurin, samoin kuin mustalaiskulttuurin tunteminen olisi hyödyllistä meille kaikille suomalaisille.

Verrattakoon suomenruotsalaisten ja saamelaisten asemaa edelleen ihan vain havainnollistamisen vuoksi. Saamelaisilla (kuten mustalaisillakaan) ei ole Aikuiskoulutusneuvostossa edustajaa eikä omaa jaostoa, vaikka heilläkin on joitakin omia erityisiä aikuiskasvatusorganisaatioita. Tarpeita oman oppimateriaalin tuottamiseen myös varmasti on. Kun ajatellaan ”Helsingin herjoja” päättämässä esim. Utsjoen saamelaisten aikuiskoulutuspalvelusten kehittämisestä, niin kyllä siinä on kysymys niin erilaisista kulttuuri- ja elämäntapareista, ettei yhteisen kielen ja ymmärtämyksen syntymisen vaikeutta tarvitse ihmetellä, vaikka olisi hyvää tahtoakin.

Olemme varmasti yhtä mieltä Clas-Åken kanssa siitä, että vähemmistökuultuurien säilyttäminen ja kehittäminen on tässä yhdenmu-kaistuvassa maailmassa tärkeätä. Voidakseen pitää itseään todellisenä kulttuurikansana on Suomen huolehdittava ja tuettava myös vähemmistökuultuurejaan, ne ovat maallemme suuri rikkaus.

Jukka Tuomisto